

Силабус курсу
Комп'ютерна лінгвістика

Освітній ступінь – магістр
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма «Українська мова і література»
Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – 1 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова загальної підготовки

Дні занять:
Консультації: ауд. 64

Мова викладання: українська

Керівник курсу

к. філолог. н., викл. **Вербовецька Оксана Степанівна**

Контактна інформація Оксана Werbowetska@ukr.net; 0675256904

Опис дисципліни

Курс займає важливе місце у підготуванні кваліфікованих фахівців-філологів: застосування комп'ютерних технологій у лінгвістиці відкривають нові шляхи у дослідженні літератури та мови, а також володіють величезним потенціалом у вирішенні багатьох теоретичних завдань мовознавства і практичних завдань обробки текстових даних.

Метою курсу є ознайомити студентів з основними поняттями комп'ютерної лінгвістики та методами їх дослідження.

Найважливішими завданнями курсу є ліквідувати упередженість студентів-філологів у можливості використання комп'ютерів для розв'язання лінгвістичних задач; дати студентам необхідні теоретичні знання про мову і мовлення з позицій комп'ютерної лінгвістики; навчити студентів типовим методам та алгоритмам розв'язання лінгвістичних задач у комп'ютерних системах; ознайомити студентів з типовими лінгвістичними системами.

Зміст дисциплін «Комп'ютерна лінгвістика» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців-філологів, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Тема	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	
1	ТЕМА 1. Основи прикладної лінгвістики	Знати: предмет і завдання курсу, розділи комп'ютерної лінгвістики, практичне застосування; історію розвитку науки, основні школи та їх проблеми дослідження; сфери застосування комп'ютерних технологій у мовознавстві; про сучасний стан комп'ютерних досліджень у світовому мовознавстві та в Україні
2	ТЕМА 2. Історія розвитку та перспективи розвитку КЛ	
3	ТЕМА 3. Основні напрями прикладної лінгвістики. Школи КЛ.	
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. АНАЛІЗ МОДЕЛЮВАННЯ ТЕКСТУ. КОМП'ЮТЕРНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ	
4	ТЕМА 4. Функціонування мови як засіб передачі інформації.	Знати: функції мови, модуси інформаційної складової, етапи формування та моделі

5	ТЕМА 5. Поняття комп'ютерного аналізу і моделювання. Історія розвитку. Витяг інформації. Обробка природної мови.	мовної діяльності у сфері інтернет спілкування; Вміти: аналізувати текст за допомогою програм; вибирати програми для текстів і знати їх переваги; вміти застосовувати гіпертекстові системи.
6	ТЕМА 6. Програми для комп'ютерного аналізу тексту.	
7	ТЕМА 7. Технологія гіпертексту та її використання в інформаційних системах. Гіпертекстові технології представлення тексту.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ		
8	ТЕМА 7. Поняття машинного перекладу. Різновиди машинного перекладу.	Знати: про системи машинного перекладу і його різновиди; процеси адаптації тексту до машинного перекладу; труднощі, що виникають у його процесі. Вміти: пояснити роль машинного перекладу у роботі спеціаліста-перекладача, адаптувати текст до перекладу; застосовувати різні системи для цього процесу і вміти їх порівняти; працювати з комп'ютерними програмами автоматичного опрацювання текстів
9	ТЕМА 8. Системи машинного перекладу. Розробники та продукти систем машинного перекладу.	
	ТЕМА 9. Рівні розуміння тексту під час машинного перекладу. Труднощі перекладу. Правила адаптації тексту для машинного перекладу.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. КОМП'ЮТЕРНІ МЕРЕЖІ. INTERNET-ТЕХНОЛОГІЇ		
	ТЕМА 10. Пошукові системи. Особливості лінгвістичного пошуку в Internet.	Знати: основні сучасні пошукові системи, їх переваги та недоліки; структуру діяльності цих систем; Вміти: працювати із системами мовного перекладу; з'ясувати помилки та типи мовних помилок при зіставленні перекладених текстів.
	ТЕМА 11. Теорія та практика інформаційно-пошукових систем.	
	ТЕМА 12. Сайти для перекладачів та лінгвістів.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V. ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ		
	ТЕМА 13. Лексикографія як наука складання словників. Типологія словників.	Знати: основні типи словників, їх інформаційну наповненість; склад словникової статті; сучасні онлайн-словники. Вміти: побудувати словникову статтю у відповідності із профілем словника; працювати із різними типами онлайн-словників; складати коротенькі словники відповідного профілю.
	ТЕМА 14. Структурні частини словника. Основні компоненти (зони) словникової статті	
	ТЕМА 15. Онлайн-словники.	

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 1	Здатність до узагальнень, абстрактного мислення, поєднання аналізу та синтезу для розуміння процесів та явищ у галузях лінгвістики та літературознавства, уміння чітко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
ЗК 2	Здатність формулювати нові гіпотези та вирішувати наукові задачі в галузях лінгвістики та літературознавства, підбирати відповідні методи для їх розв'язання; володіння основними поняттями й методами лінгвістичного та літературознавчого дослідження та вміння застосовувати їх на практиці.
ФК5	Здатність виявляти розуміння предмета, структури і ролі лінгвістики у формуванні сучасної наукової картини світу; чітке уявлення про походження мови, принципи і механізми

	її функціонування й розвитку, системний і антропоцентричний підходи в мовознавстві; усвідомлення ролі мови в житті соціуму; уміння розвивати в учнів та ЗВО необхідні лінгвістичні компетенції.
ФК 8	Здатність використовувати можливості мережевих програмних систем та Інтернет-ресурсів для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.
ПРН1	Здатність відібрати і проаналізувати попередні джерела, в яких осмислюється проблема; проектувати та здійснювати емпіричні дослідження; проявляти творчі здібності під час досліджень; використовувати набуті знання з лінгвістики та літературознавства для вибору оптимальних шляхів аналізу різноманітного мовного матеріалу, художніх чи фольклорних творів, критичних праць; підготувати доповідь, наукову статтю.
ПРН 8	Здатність вміти, виходячи з мети спостереження та властивостей об'єкта дослідження, обирати метод і розробляти план та методику спостереження; прогнозувати вплив різних факторів на якість результату.
ПРН 9	Здатність працювати з текстовою, графічною та числовою інформацією за допомогою комп'ютера; використовувати можливості мережевих програмних систем для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності; вміти користуватися електронними словниками; пошук методичних матеріалів для реалізації міжпредметних та міжмистецьких зв'язків.

Літературні джерела

1. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику: учебное пособие. Изд. 2-е, исправленное. М.: Едиториал УРСС, 2003. 360 с.
2. Беляева Л.Н., Откупщикова М.И. Автоматический (машинный) перевод. *Прикладная лингвистика*. СПб., 1996.
3. Введение в экспериментальную лингвистику: учеб. пособие. М.: Флинта. Наука, 2005. 136 с.
4. Волошин В. Г. Комп'ютерна лінгвістика : навч. посібник. Суми : ВТД „Університетська книга”, 2004. 382 с.
5. Герд А.С. Предмет и основные направления прикладной лингвистики. *Прикладное языкознание*. СПб., 1996.
6. Герд А.С. Прикладная лингвистика. СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2005. 268 с.
7. Городецкий Б. Ю. Актуальные проблемы прикладной лингвистики. *Новое в зарубежной лингвистике*. М., 1983.
8. Городецкий Б.Ю. Компьютерная лингвистика: моделирование языкового общения. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XXIV, Компьютерная лингвистика. М., 1989. 159 с.
9. Грудева, Е. В. Корпусная лингвистика / Режим доступа: http://e.lanbook.com/books/element.php?pl1_cid=25&pl1_id=4671
10. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. Донецьк. 2003.
11. Марчук Ю. Н. Методы моделирования перевода. М.: Наука, 1985. - 202 с.
12. Марчук Ю. Н. Модель "текст-текст" и переводные соответствия в теории машинного перевода. *Проблемы компьютерной лингвистики*. Минск, МГЛУ, 1997. С. 21-29.
13. Марчук Ю. Н. Основы компьютерной лингвистики. М., 2000.
14. Марчук Ю. Н. Проблемы машинного перевода. М.: Наука, 1983. 232 с.
15. Нелюбин Л. Л. Компьютерная лингвистика и машинный перевод. М.: ВЦП, 1991. 151 с.

16. Нелюбин, Л. Л. Введение в технику перевода (когнитивный теоретико-прагматический аспект): учебное пособие. Режим доступа: http://e.lanbook.com/books/element.php?pl1_cid=25&pl1_id=2461
17. Петровская Е.В. Непереводимое в переводе. *Русская антропологическая школа*. Труды. Вып.2. М.: РГГУ, 2004, С. 244 – 248.
18. Пещак М.Н. Нариси з комп'ютерної лінгвістики. Ужгород. 1999.
19. Потапова Р.К. Новые информационные технологии и лингвистика. М.: МГЛУ, 2002. 575 с.
20. Руденко В.Д., Макарчук О.М., Патланжоглу М.О. Практичний курс інформатики: навч.-метод. посібник / за ред. Мадзігона В. М.; Акад. пед. наук України. Ін-т педагогіки. К.: Фенікс, 2001. 370 с.
21. Сидоренко Л., Тільняк Н. Особливості комп'ютерного перекладу. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*: зб. наук. праць факультету лінгвістики Гуманітарного інституту національного авіаційного університету. К.: ДП „Інформ.-аналіт. агентство”, 2007. Вип. 14. С. 161–167.
22. Симонович С., Евсеев Г. Практическая информатика: учебное пособие. Универсальный курс. М.: АСТ-ПРЕСС, 2002. 480 с.
23. Томахин Г.Д. Перевод как межкультурная коммуникация. *Перевод и коммуникация*. М.: Ин-т языкознания РАН, 1997, С. 130.
24. Шафрин Ю. Информационные технологии: учебное пособие. М., 1998. 700 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом, проте не оцінюється балами. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-3) завдання	
Модуль 2 (теми 4-7) завдання	
Модуль 3 (теми 8-10) завдання	
Модуль 4 (теми 10-12) пошукове завдання	35
Модуль 5 (теми 13-15) індивідуальне завдання	35
Залік (теми 1-15) – завдання	30

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст парктичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MODLE